

Załącznik do Uchwały Nr LIV/328/14 Rady
Gminy w Biłgoraju z dnia 25 września 2014r
w sprawie przyjęcia Strategii
i Rozwiązywania Problemów Społecznych
w Gminie Biłgoraj na lata 2014-2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Biłgoraj na lata 2014-2020

Biłgoraj, wrzesień 2014

SPIS TREŚCI

I. Wstęp.	str. 3
II. Bilans otwarcia Strategii	str. 10
II. 1. Charakterystyka ogólna Gminy Biłgoraj (2013 r.).	str. 10
II. 2. Diagnoza grup ryzyka wykluczenia społecznego (stan na 31.12.2013r.)	str. 20
II.3. Analiza SWOT	str. 29
II.4 Wwizja rozwoju społecznego gminy Biłgoraj	str. 36
III. Cele główne i cele operacyjne Strategii.	str. 37
IV. Zarządzanie realizacją Strategii.	str. 48
V. Spis tabel.	str. 49

I. WSTĘP

Przygotowany dokument pt.: „*STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE BIŁGORAJ NA LATA 2014-2020*” (dalej: Strategia), stanowi scenariusz interwencji samorządu terytorialnego Gminy Biłgoraj, jego jednostek organizacyjnych oraz partnerów społecznych w obszarze pomocy społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu mieszkańców.

Strategia, jako uzgodniony z partnerami społecznymi scenariusz działań jest kontynuacją przedsięwzięć realizowanych we wcześniejszym okresie programowania 2008-2013, oraz wyznaczeniem nowych priorytetów na lata 2014-2020, wynikających m.in. z:

I. Dokumentów krajowych:

1. *Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 – Nowy Wymiar Integracji*¹,
2. *Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej 2020*²,
3. *Rządowego Programu Aktywności Osób Starszych na lata 2014-2020*³,
4. *Programu Operacyjnego „Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020”, POWER 2014-2020*⁴,
5. *Wieloletniego Programu Wspierania Finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014-2020”*⁵,
6. *Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.*

II. Dokumentów regionalnych:

1. *Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 -2020*⁶,

¹ Dokument dostępny na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki społecznej www.mpips.gov.pl – link „Pomoc społeczna” (19.07.2014)

² Dokument dostępny na stronie internetowej www.pozytek.gov.pl (19.07.2014)

³ Uchwała Nr 237 Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Aktywności Osób Starszych na lata 2014-2020, Dz. U. Monitor Polski z dn. 24 stycznia 2014 r., poz. 52

⁴ Dokument dostępny na stronie internetowej www.mrr.gov.pl (20.07.2014)

⁵ Uchwała Nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 4., www.mpips.pl. – link Pomoc społeczna – Programy”

⁶ Uchwała Nr XXXVIII/612/2013 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 20 grudnia 2013

2. *Wieloletniego Regionalnego Planu Działania na rzecz Promocji Upowszechniania Ekonomii Społecznej oraz Rozwoju Instytucji Sektora Ekonomii Społecznej i jej Otoczenia w Województwie Lubelskim na lata 2013-2020*⁷.

Opracowany dokument stanowi wypełnienie zobowiązań ustawowych art. 17. ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 Nr 64 poz. 593 z późn. zm.). Ramy prawne działań planowanych na okres 2014-2020 zawarte są w zbiorze aktualnie obowiązujących przepisów wielu ustaw i rozporządzeń, wśród których decydujące znaczenie mają ustawy:

- 1) *Ustawa z dn. 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 poz. 594z późn. zm.),*
- 2) *Ustawa z dn. 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 Nr 96 poz. 873 z późn. zm.),*
- 3) *Ustawa z dn. 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r. Nr 122 poz. 1143 z późn. zm.),*
- 4) *Ustawa z dn. 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2004 Nr 99 poz. 1001),*
- 5) *Ustawa z dn. 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 Nr 147 poz. 1231 z późn. zm.),*
- 6) *Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 1997 Nr 123 poz. 776 z późn. zm.),*
- 7) *Ustawa z dn. 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2003 Nr 228 poz. 2255 z późn. zm.),*
- 8) *Ustawa z dn. 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2005 Nr 179 poz. 1485),*
- 9) *Ustawa z dn. 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2005 Nr 180 poz. 1493),*
- 10) *Ustawa z dn. 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2006. Nr 94, poz. 65 z późn. zm.).*

Należy zaznaczyć, że w przypadku dokonania zmian systemowych, potwierdzonych odpowiednimi nowelizacjami wyżej wspomnianych przepisów prawnych lub

⁷ Uchwała Nr CLXXXVI/3830/2013 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 2 lipca 2013 r

wprowadzenia nowych aktów prawnych, realizacja poszczególnych priorytetów i celów Strategii, będzie stosownie korygowana. Przykładem są m.in.:

- 1) dokonane zmiany w obszarze promocji zatrudnienia i instytucji rynku pracy polegające na wprowadzeniu od II połowy 2014 r. do katalogu narzędzi oddziaływania urzędów pracy na sytuację osób bezrobotnych systemu profilowania, który będzie wymagał ściślejszej współpracy z ośrodkami pomocy społecznej szczególnie wobec grup osób bezrobotnych zakwalifikowanych do II-ego i III-ego profilu,
- 2) zapowiadane zmiany w systemie pomocy społecznej, sformułowane w dokumencie z kwietnia 2013 r. Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej pt.: Założenia do zmian ustawy o pomocy społecznej⁸, które będą ewentualnie wymagały przeorganizowania struktur organizacyjnych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Biłgoraju oraz wprowadzenia nowego instrumentarium oddziaływania na osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej.

W okresie 2014 -2020 realizacja priorytetów i celów Strategii będzie odbywała się przy uwzględnieniu europejskich zasad subsydiarności oraz solidarności społecznej, a także w warunkach szeroko pojmowanego partnerstwa lokalnego instytucji wsparcia i pomocy oraz organizacji obywatelskich Gminy Biłgoraj.

Przyjęcie dokumentu Strategii poprzez podjęcie Uchwały Rady Gminy Biłgoraj oznacza nie tylko określenie scenariusza działań dla publicznych instytucji ale także jest wyrazem uznania konieczności aktywnego włączenia się w jej realizację środowisk obywatelskich organizacji, liderów lokalnych społeczności oraz mieszkańców Gminy Biłgoraj.

⁸ Projekt dokumentu MPiPS pt.: *Założenia do zmian ustawy o pomocy społecznej*, udostępniony na stronie Biuletynu Informacji Publicznej od 6 września 2013 r.

I. GRUPA ZADANIOWA DS. STRATEGII - ZASADA PARTNERSTWA

Przyjmując, za obowiązującą dla etapu konstruowania *Strategii*, a następnie etapów monitorowania jej wdrażania, zasadę partnerskiej współpracy, zarządzeniem nr 85/2014 Wójta Gminy Biłgoraj z dnia 07 lipca 2014r., powołano Grupę roboczą ds. Strategii, w składzie:

1. Marzena Mroczkowska - Dyrektor GOPS Biłgoraj,
2. Teresa Różańska – Sekretarz Gminy Biłgoraj,
3. Joanna Szkutnik – przedstawiciel UG Biłgoraj,
4. Ewa Unger – przedstawiciel Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Biłgoraju,
5. Grzegorz Wójcik - przedstawiciel Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Biłgoraju,
6. Teresa Mojak - przedstawiciel Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Biłgoraju,
7. Marzena Szeptuch - przedstawiciel Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Biłgoraju,
8. Ks. Marek Kuśmierczyk - Proboszcz Parafii w Gromadzie,
9. Wojciech Dziduch – przedstawiciel Stowarzyszenia Inicjatyw Społecznych w Gminie Biłgoraj,
10. Stanisław Lewandowski – przedstawiciel Klubu Abstynenta „Oparcie”,
11. Helena Szado-Oleksak – przedstawiciel Stowarzyszenia „Dąb” w Ciosmach,
12. Dominik Róg – przedstawiciel ZMW w Brodziakach,
13. Wiesława Malec – przedstawiciel LZS Dąbrowica,
14. Maria Malec – przedstawiciel Zespołu Folkowego „Podkowa”,
15. Zofia Nizio - Dyrektor Gminnej Biblioteki Publicznej w Biłgoraju z/s w Soli,
16. Celina Skromak - Dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Biłgoraju,
17. Janina Gabryszewska - przedstawiciel UG Biłgoraj, Referat Oświaty.

Podstawowy zakres prac Grupy Zadaniowej ds. Strategii obejmuje:

1. Etap opracowania projektu *Strategii*, w tym:
 - podsumowanie wyników konsultacji społecznych oraz dokonanie korekt,
 - przedłożenie projektu *Strategii* pod obrady Rady Gminy Biłgoraj,
2. Etap wdrażania *Strategii*, w tym:
 - upowszechnienie na obszarze Gminy Biłgoraj tekstu uchwały Rady Gminy Biłgoraj o wdrożeniu *Strategii*,
 - cykliczne monitorowanie realizacji *Strategii*, w tym: przygotowanie informacji o poziomie osiągnięcia założonych celów i priorytetów *Strategii* na dzień 31 grudnia danego roku, która będzie przedmiotem obrad Rady Gminy Biłgoraj.

W ramach Grupy Zadaniowej ds. Strategii funkcje koordynacyjne przypisane zostały Dyrektorowi GOPS Biłgoraj.

2. KONTEKST EUROPEJSKI, KRAJOWY I REGIONALNY STRATEGII.

Podstawowym założeniem *Strategii* Gminy Biłgoraj jest współuczestniczenie w okresie 2014 – 2020 w osiąganiu wyznaczonych dla terytorium Unii Europejskiej, Polski oraz Województwa Lubelskiego celów głównych polityki przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, jakie zostały określone w:

- **Europejskiej Strategii „Europa 2020”**, której celem jest osiągnięcie wzrostu gospodarczego, dzięki m.in.:
 - ✓ bardziej efektywnym inwestycjom w edukację, badania naukowe i innowacje,
 - ✓ włączeniu społecznemu, ze szczególnym naciskiem na tworzenie nowych miejsc pracy i ograniczanie ubóstwa.

W obszarze polityki społecznej celem głównym Unii Europejskiej jest ograniczenie do 2020 r. liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym o 20 mln osób.

- **Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020, Nowy wymiar aktywnej integracji**, którego celem głównym jest obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i/lub deprawacją materialną i/lub żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących lub o niskiej intensywności prac.

Podstawowa miara skali ubóstwa i wykluczenia społecznego – **wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym**⁹ – została określona:

- ✓ Rok bazowy – 27,2%,
- ✓ Rok docelowy – 23,0%.
- **Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 -2020**¹⁰, której celem jest m.in.: **zmniejszenie wysokiego poziomu bezrobocia i ubóstw** – a dla którego określono:

⁹ W Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2014-2020 zostało przyjęte założenie dotyczące wyliczenia skali zmniejszenia związane z dostępnością do danych statystycznych, bowiem istnieje 2-letnie opóźnienie publikowania wartości wskaźników dotyczących ubóstwa. Oznacza to, że w 2020 r. dostępne będą dane za 2018 r. – ten rok jest stąd też rokiem referencyjnym

¹⁰ Patrz: Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 -2020, s.9, s.78,

- ✓ zmniejszenie wskaźnika procentowego udziału osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców województwa z poziomu bazowego – 11,0% do poziomu docelowego – 9,3%,
- ✓ zmniejszenie wskaźnika procentowego udziału osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych z poziomu bazowego – 58,8% do poziomu docelowego – 50,0%,
- ✓ zmniejszenie wskaźnika bezrobotnych w wieku 18-25 lat w ogólnej liczbie bezrobotnych z poziomu bazowego – 21,4% do poziomu docelowego – 15,0%,
- ✓ zmniejszenie wskaźnika bezrobotnych w wieku powyżej 50 lat w ogólnej liczbie bezrobotnych z poziomu bazowego – 19,0% do poziomu docelowego – 15,0%.

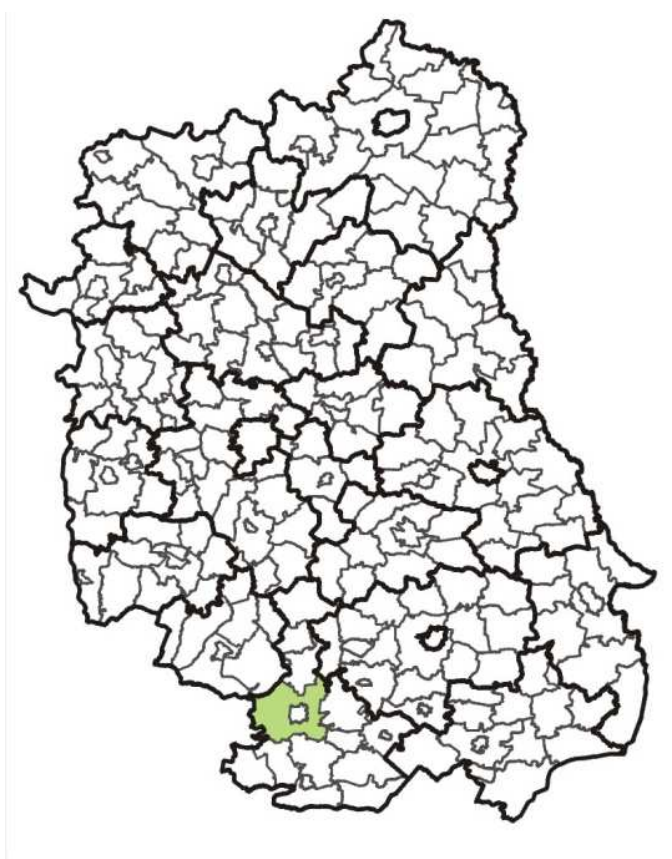
Powyżej wskazane ogólne cele europejskie, krajowe oraz regionalne, a także ich miary stanowią punkty odniesienia dla określonych w Gminie Biłgoraj obszarów *Strategii*.

II. BILANS OTWARCIA STRATEGII.

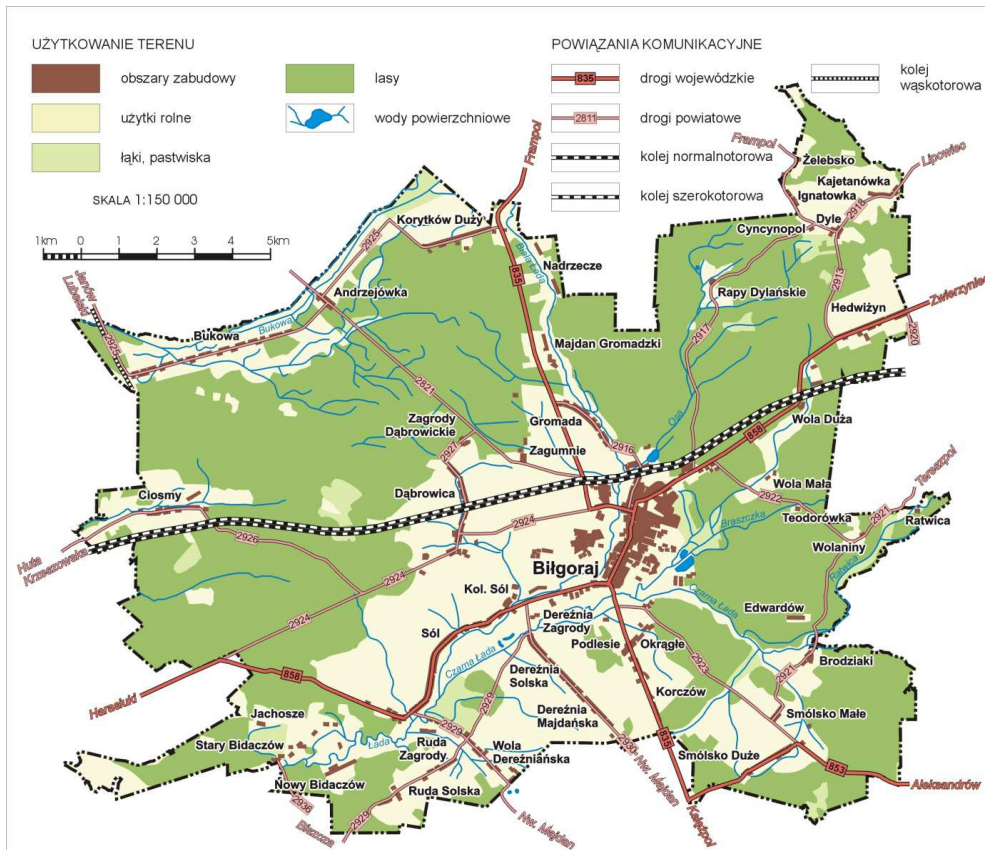
II. 1. Charakterystyka ogólna Gminy Biłgoraj (2013 r.).

Gmina wiejska Biłgoraj jest położona w południowej części województwa lubelskiego, na terenie Równiny Puszczańskiej (zwaną też Biłgorajską) – podregionu Kotliny Sandomierskiej. Zajmuje powierzchnię 261,4 km².

Układ osadniczy Gminy to 40 miejscowości, które są zorganizowane w 28 sołectw: Andrzejówka, Brodziaki, Bukowa, Ciosmy, Dąbrowica, Dereźnia Solska, Dereźnia-Zagrody, Dyle, Gromada, Hedwiżyn, Ignatówka, Kajetanówka, Korczów, Korytków Duży, Majdan Gromadzki, Nadrzecze, Nowy Bidaczów, Okrągłe, Rapy Dylańskie, Ruda Solska, Smólsko Małe, Smólsko Duże, Sól Druga, Sól Pierwsza, Stary Bidaczów, Wola Dereźniańska, Wola Duża i Mała, Wolaniny.

Mapa 1. Układ osadniczy i komunikacyjny Gminy

Źródło: opracowanie własne.

Ludność.

Tabl. 1. Liczba ludności gminy Biłgoraj w latach 2011-2013

	2011	2012	2013
Liczba ludności	13140	13162	13251
Urodzenia	130	128	128
Zgony	132	123	122

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ewidencji ludności Gminy

W strukturze ludności zdecydowaną przewagę ma grupa osób w wieku aktywności zawodowej, co w przypadku kobiet (18-59 lat) oznacza 29,8% ogólnej liczby mieszkańców Gminy, a w przypadku mężczyzn (18-64 lata) oznacza 34,6% ogólnej liczby ludności.

W 2013 r. nastąpiła nieznaczna zmiana w strukturze ludności wg płci na rzecz grupy kobiet (50,3%), która to grupa w poprzednich latach była mniejsza liczebnie od mężczyzn. W okresie 2011-2013 systematycznie zmniejszała się grupa mieszkańców w wieku 0-17 lat w obu kategoriach płci, natomiast niekorzystne tendencje odnotowywano w grupie ludzi starszych, co nie było tendencją odróżniającą Gminę na tle kraju.

Tabl. 2. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Biłgoraj w 2013 r.

Grupa wiekowa	Mężczyźni	Kobiety	Razem
do 4 lat	365	361	726
5 do 14 lat	790	756	1546
15 do 19 lat	426	435	861
20 do 24 lat	555	518	1073
25 do 65 lat	3894	3638	7532
ponad 65 lat	529	698	1497

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ewidencji ludności Gminy

Oświata i kultura.

Gmina dysponuje stosunkowo dobrze rozwiniętą siecią placówek oświatowo-wychowawczych. Ogółem działa:

- 11 szkół podstawowych w tym 6 prowadzonych przez Gminę (w miejscowościach: Sól, Dąbrowica, Dereźnia, Korytków Duży, Gromada, Hedwiżyn) i 5 prowadzone przez Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych w Gminie Biłgoraj (w miejscowościach Smólsko, Korczów, Bukowa, Wola Dereźniańska, Bidaczów)
- 8 gimnazjów w tym 6 prowadzonych przez Gminę (w miejscowościach: Sól, Dąbrowica, Dereźnia, Korytków Duży, Gromada, Hedwiżyn) i 2 prowadzone przez Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych w Gminie Biłgoraj (w miejscowościach: Korczów, Bukowa).
- 20 oddziałów przedszkolnych z liczbą miejsc 384.

Łącznie do szkół podstawowych uczęszcza 810 dzieci, zaś do szkół gimnazjalnych – 393 uczniów. Średnio na jeden oddział w szkole podstawowej przypada 12 uczniów natomiast w gimnazjum na jeden oddział przypada 16 uczniów.

Aktualna sieć szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego w gminie jest zgodna z oczekiwaniami społecznymi. Jednak trwający niż demograficzny oraz konieczność podnoszenia jakości kształcenia, uzasadniają potrzebę wypracowania nowych rozwiązań w zakresie funkcjonowania i optymalizacji sieci szkół.

Szkoły w Gminie Biłgoraj posiadają dobrą bazę do prowadzenia zajęć dydaktycznych. Liczba pomieszczeń szkolnych jest wystarczająca. Przez ostatnie lata władze Gminy dbały o systematyczny rozwój placówek szkolnych, a w szczególności poprawę infrastruktury.

W bazie boisk sportowych na terenie Gminy znajdują się:

1. Wielofunkcyjny kompleks boisk sportowych w Korytkowie Dużym (wybudowany z programu "Moje Boisko - Orlik 2012"),
2. Wielofunkcyjny kompleks boisk sportowych w Soli (wybudowany z programu "Moje Boisko - Orlik 2012"),
3. Boisko wielofunkcyjne w Dąbrowicy,
4. Boisko wielofunkcyjne w Gromadzie,
5. Boisko wielofunkcyjne w Hedwiżynie,
6. Stadion wiejski w Soli,
7. Stadion wiejski w Dereźni.

Największym sukcesem jest zapewnienie opieki dla najmłodszych dzieci. Powstały przedszkola, których brak postrzegany był w 2007 r. jako wielki problem gminy.

W skład gminnej infrastruktury kultury wchodzi przede wszystkim Gminny Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna oraz strażnice (remizy strażackie).

Gminny Ośrodek Kultury zrzesza 12 zespołów śpiewaczych i obrzędowych, jedną kapelę ludową i jeden chór oraz jeden zespół folkowy. Na terenie gminy działa 3 twórców ludowych. Na szczególną uwagę zasługują: zespół wokalny z Rudy Solskiej (laureat licznych konkursów i festiwali), zespół teatralno-obrzędowy z Bukowej (ma w dorobku kilkanaście spektakli obrzędowych).

GOK organizuje szereg imprez cyklicznych, do których należy zaliczyć: Gminny Przegląd Kolęd i Pastorałek w Hedwiżynie, Turniej Wsi, dożynki gminne, Jesienną Biesiadę Kulturalną oraz Festiwal Sztuki Lokalnej „Biłgorajska Nuta”.

Rozwój działalności Gminnego Ośrodka Kultury będzie zależał między innymi od ograniczenia występujących problemów związanych z zapewnieniem odpowiedniej bazy lokalowej dla ćwiczących zespołów, zwiększeniem ilości kadry instruktorskiej oraz wyposażeniem ośrodka w niezbędny sprzęt do organizowania imprez plenerowych.

Ważną rolę w działalności kulturalno-oświatowej w gminie pełnią placówki biblioteczne. Na terenie gminy działa 6 placówek bibliotecznych (1 Gminna Biblioteka Publiczna i 5 filii). Placówki te dysponują znacznym księgozbiorem ocenianym na prawie 30 tys. woluminów. Niestety nie wszyscy mieszkańcy korzystają z możliwości wypożyczania książek. Ogólnie w placówkach bibliotecznych zarejestrowanych jest 1.537 czytelników, czyli 8,5% mieszkańców. Rocznie jeden czytelnik wypożycza średnio 29 książek.

Ponadto w Gminie funkcjonują 3 świetlice opiekuńczo-wychowawcze typu wsparcia dziennego prowadzone przez Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce z siedzibą w Warszawie.

Najcenniejsze obiekty środowiska kulturowego zlokalizowane na terenie Gminy to:

- ♣ zespół zabytkowej cerkwi prawosławnej w Soli: cerkiew (obecnie kościół rzymskokatolicki) z dobudowaną w 1939r. zakrystią, kapliczka drewniana z końca XIX w. oraz cmentarz przykościelny;
- ♣ dawna zabudowa zagrodowa (w miejscowościach: Bukowa, Wola Duża, Wola Dereźniańska, Ruda Zagrody, Sól, Stary Bidaczów, Brodziaki), budynki mieszkalne i gospodarcze, obiekty drewnianej zabudowy wiejskiej, m.in. charakterystyczne dla rejonu biłgorajskiego tzw. "chałupy biłgorajskie";
- ♣ obiekty sakralne: kościoły (w miejscowościach: Bukowa, Korytków Duży, Hedwiżyn, Gromada, Dąbrowica, Stary Bidaczów), charakterystyczne kapliczki "domkowe", krzyże przydrożne (w tym tzw. - "epidemiczne");
- ♣ charakterystyczne dla obszarów puszczańskich - osady śródleśne;
- ♣ krzyże i kapliczki ludowe.

Zasób kulturowy stanowią tu również produkty twórczości ludowej, w tym plastyki ludowej, czy rzemiosła związanego z gospodarką leśną. W Nadrzeczu działa Fundacja Kresy 2000, której celem jest rozwijanie i popularyzowanie sztuki i kultury współczesnych

Kresów oraz ochrona historycznego dziedzictwa kulturowego, tradycji i zwyczajów kresowych.

Gospodarka.

Gospodarka gminy cechuje się znacznym udziałem nieefektywnego sektora rolnego i słabo rozwiniętą działalnością pozarolniczą. Tereny użytkowane rolniczo stanowią 34% obszaru gminy, co jest związane z wyjątkowo niskim udziałem gruntów klas wyższych (I Illb - 3,1%, jedynie dwie wsie – Sól i Dąbrowica – posiadają grunty rolne tych klas). Uprawia się tu głównie zboża i ziemniaki oraz wyspecjalizowane warzywa gruntowe, a hoduje się zwierzę wieprzowy, bydło i drób. Przeważają gospodarstwa drobne o powierzchni mniejszej niż 5 ha, preferujące tradycyjne metody produkcji. Większość z nich produkuje towar głównie na swoje potrzeby, nieco powyżej 28% gospodarstw rolnych dostarcza swoje produkty na rynek.

Niewielka część gospodarstw rolnych (10%) prowadzi inne formy działalności gospodarczej.

Poziom rozwoju rolnictwa i przywiązanie do tradycyjnych metod produkcyjnych jest także pochodną struktury wykształcenia rolników. Tylko 1% gospodarstw rolnych prowadzonych jest przez osoby z wykształceniem wyższym rolniczym, 1% z wykształceniem średnim zawodowym rolniczym, 1% z zasadniczym zawodowym rolniczym, 32% gospodarstw rolnych prowadzą osoby, które ukończyły kursy rolnicze, a w 65% gospodarstwach pracują osoby bez wykształcenia rolniczego.

W Gminie Biłgoraj największymi pracodawcami są firmy: „Ambra” S.A w Woli Dużej (produkcja win), „BK Siatmet” (produkcja drutów i siatek metalowych), „Misa-W” PPH w Hedwiżynie i „Agro-Run” PW w Korytkowie Dużym (producenci ekologicznej żywności) oraz firmy budowlane: "Domex" PPUH w Korczowie oraz Zakład Wapienno-Piaskowy w Hedwiżynie.

Opieka zdrowotna.

Opieką zdrowotną w gminie zajmuje się Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Soli. Należy zaznaczyć, że gmina Biłgoraj jest gminą wiejską położoną wokół miasta Biłgoraj. Z tego też powodu większość mieszkańców jest pod opieką medyczną Ośrodków Zdrowia

działających na terenie miasta Biłgoraj. Niestety nie są prowadzone statystyki, do jakich zakładów opieki zdrowotnej należą nasi mieszkańcy.

Organizacje pozarządowe.

Działalność obywatelska na terenie Gminy Biłgoraj, to przede wszystkim działalność organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych. Najbardziej aktywnie działają następujące podmioty:

1. Klub Abstynenta „Oparcie”; Nowy Bidaczów 13a, 23-400 Biłgoraj – oprócz licznych statutowych działań profilaktycznych klub prowadzi ośrodek, w którym odbywają się mityngi członków, spotkania integracyjne, w tym z innymi Klubów Abstynenta. Klub uczestniczy aktywnie w życiu kulturalnym Gminy.
2. Ludowy Klub Sportowy „Orion” Dereźnia; Dereźnia Solska 39, 23-400 Biłgoraj – klub prowadzi sekcję piłki nożnej, utrzymuje stadion, jest gospodarzem festynów integracyjnych oraz gminnych zawodów sportowych.
3. Klub Sportowy „Olender” Sól; Sól 87, 23-400 Biłgoraj – prowadzi sekcję piłki nożnej. Członkowie klubu biorą również czynny udział w licznych projektach pielęgnujących tradycje lokalne wsi Sól.
4. Uczniowski Klub Sportowy w Gromadzie; Gromada 141, 23-400 Biłgoraj – klub działa na rzecz aktywizacji sportowej młodzieży oraz osób starszych, a także dąży do promocji swojej miejscowości. Klub współorganizuje liczne imprezy sportowe i kulturalne w Gminie Biłgoraj
5. Ludowy Zespół Sportowy "Dąbrowica"; Dąbrowica 76, 23-400 Biłgoraj – zespół dąży do aktywizacji sportowej mieszkańców poprzez organizację zawodów sportowych, a także promuje walory turystyczne Dąbrowicy i Gminy Biłgoraj.
6. Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju i Integracji Lokalnej „Patria”; Korytków Duży 67, 23-400 Biłgoraj – główne działania statutowe organizacji to: aktywizowanie i integrowanie środowiska lokalnego, promowanie Gminy Biłgoraj i jej mieszkańców, wspieranie rozwoju kulturalnego i oświatowego, inicjowanie i wspieranie działań mających na celu rozwój turystyki, sportu i rekreacji.
7. Stowarzyszenie „Dąb” w Ciosmach; Ciosmy 77, 23-400 Biłgoraj – stowarzyszenie organizuje wydarzenia kulturalne, wspiera działalność agroturystyczną, pielęgnuje

lokalne tradycje kulinarne. Co roku członkowie stowarzyszenia organizują imprezy integracyjne z udziałem niemal wszystkich mieszkańców wioski.

8. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Sól i Kolonia Sól „Więź”; Sól 87, 23-400 Biłgoraj – stowarzyszenie powołano w celu reprezentowania zbiorowych i indywidualnych interesów członków i całej społeczności, tworzenia trwałych więzi gospodarczych i społecznych pomiędzy mieszkańcami wsi Sól i Kolonia Sól, a także pomiędzy lokalnymi instytucjami i organizacjami oraz dla obrony wspólnych interesów i współdziałania na rzecz rozwoju wsi.
9. Fundacja KRESY 2000 - Dom Służebny Polskiej Sztuce Słowa, Muzyki i Obrazu; Nadrzecze 7, 23-400 Biłgoraj – fundacja promuje sztukę i podejmuje działania, w których łączy kulturę i tradycje ludowe z tak zwaną „kulturą wysoką”; organizuje szereg wydarzeń: spektakle teatralne, koncerty, wystawy sztuk plastycznych, plenery rzeźbiarskie i malarskie spotkania z twórcami filmowymi i poetami, wielkie plenerowe inscenizacje. Wszystko to, zarówno z udziałem artystów znanych z pierwszych stron gazet jak i, co znacznie ważniejsze, z pełnym zaangażowaniem mieszkańców wsi
10. Stowarzyszenie „Jadwizanie”; Hedwizyn 69, 23-400 Biłgoraj – stowarzyszenie silnie działa na rzecz rozwoju społeczności lokalnej m. in. poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, aktywizację środowiska wiejskiego oraz wspieranie integracji lokalnej. Stowarzyszenie działa również na rzecz młodzieży wiejskiej.
11. Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych w Gminie Biłgoraj; ul. Sikorskiego 14/12, 23- 400 Biłgoraj – jest jednym z najmłodszych, powstałych i działających na terenie samorządu. Stowarzyszenie prowadzi części szkół Gminy Biłgoraj, szczególnie dotyczy to małych, nierentownych placówek oświatowych. Stowarzyszenie działa na rzecz rozwoju oświatowego, społecznego i kulturalnego Gminy Biłgoraj.
12. Stowarzyszenie „DOBROWOLA” Na Rzecz Wspierania i Rozwoju Sołectwa Wola; Wola Mała 15, 23-400 Biłgoraj – stowarzyszenie powołano dla obrony wspólnych interesów i współdziałania na rzecz rozwoju wsi. Stowarzyszenie działa na rzecz rozwoju i integracji społeczności lokalnych, aktywizacji mieszkańców i promocji wsi oraz Gminy.
13. Stowarzyszenie „Moje Nadrzecze”; Nadrzecze 34a, 23-400 Biłgoraj – stowarzyszenie działa poprzez kształcenie lokalnych liderów i animatorów życia społecznego, organizowanie imprez kulturalnych, promocję walorów turystycznych miejscowości i regionu.

14. Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji wsi „Bidaczów Nasz Dom”, Bidaczów Stary 42B, 23-400 Biłgoraj – stowarzyszenie działa na rzecz rozwoju i promocji turystyki, kultury, edukacji, wychowania oraz profilaktyki i aktywizacji zawodowej. Stowarzyszenie dąży do rozwoju lokalnego i aktywizacji środowisk lokalnych.
15. Lokalna Grupa Działania „Ziemia Biłgorajska”, ul. Sikorskiego 12/42, 23-400 Biłgoraj – LGD jest partnerstwem przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego. Działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, ochrony i promocji dziedzictwa historyczno – kulturowego, środowiska naturalnego i turystyki. Stowarzyszenie dąży również do popularyzacji i rozwoju produkcji wyrobów regionalnych.
16. Ochotnicza Straż Pożarna (17 jednostek OSP) – są to najdłużej działające stowarzyszenia, które realizują zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej, ochrony życia i mienia mieszkańców gminy, jak również z zakresu organizacji imprez kulturalnych, społecznych i sportowych.
17. Zespoły śpiewacze, obrzędowo- śpiewacze i teatralno – śpiewacze, kapela ludowa, chór oraz zespół folkowy (łącznie 15 grup) – zespoły działające na terenie Gminy są nie tylko źródłem rozrywki i skarbnicą kultury ludowej, ale również mocno promują Ziemię Biłgorajską w kraju i na obczyźnie. Wykonując biłgorajski repertuar i prezentując widowiska teatralne członkowie zespołów integrują wokół siebie wszystkich mieszkańców Gminy.
18. Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży (4 stowarzyszenia w Dąbrowicy, Bukowej, Korytkowie Dużym i Gromadzie) – młodzież z KSM aktywnie włącza się w życie lokalnych społeczności. Oprócz działalności religijnej, kulturalnej i charytatywnej młodzież z KSM uczestniczy w pracach na rzecz rozwoju oświatowego, turystycznego i sportowego swojej parafii, a także Gminy.
19. Związek Młodzieży Wiejskiej (Koła w Brodziakach, Gromadzie, Hedwiżynie, Smółsku i Soli) – to jedna z najstarszych organizacji młodzieżowych w Polsce. W Gminie Biłgoraj do jej głównych zadań należą: organizacja opieki nad dziećmi w czasach zintensyfikowanych prac polowych, szkolenia zawodowe, współpraca z samorządem. Koła skupiają młodzież wiejską dążącą do poprawy sytuacji bytowej mieszkańców, rozwoju kulturalnego i integracji społeczności lokalnej.

Ponadto na terenie Gminy na rzecz pomocy społecznej działają stowarzyszenia i grupy nieformalne:

- 1 Koło Gospodyń Wiejskich w Dąbrowicy,
- 17 jednostek ochotniczych straży pożarnych,
- 7 parafii w Soli, Hedwizynie, Bukowej, Korytkowie Dużym, Bidaczowie, Gromadzie, Dąbrowicy

II. 2. Diagnoza grup ryzyka wykluczenia społecznego (stan na 31.12.2013 r.)

Na terenie Gminy Biłgoraj w ciągu trzech ostatnich lat odnotowano niekorzystną tendencję wzrostu liczby osób bezrobotnych (wzrost ca. 10%). Bardzo niekorzystnym zjawiskiem był wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych, który w 2013 r. wyniósł 2,18 raza w stosunku do okresu 2011 r. W 2013 r. na ogólną liczbę 609 osób, którym udzielono pomocy i wsparcia ponad 430 osób uznawanych było za długotrwale korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, tj. 71%.

71,0 %
bezrobotnych to długotrwale bezrobotni

Mimo zmniejszenia się w okresie 2011-2013 liczby osób, którym udzielono pomocy i wsparcia (2011 r. - 650 osób, 2013 r. – 608 osób), nie uległa zmianie sytuacja osób zaliczonych do długotrwale korzystających z systemu pomocy społecznej (nadal jest to liczba 435 osób), przy czym liczba osób, którym przyznawano świadczenie w ciągu ostatnich trzech lat stanowiła 95,8% grupy długotrwale korzystających z pomocy.

Na terenie Gminy Biłgoraj z pomocy i wsparcia w 2013 r. skorzystało 301 rodzin, przy czym 233 rodziny korzystały ze świadczeń pieniężnych, tj. 77% rodzin, którym udzielono pomocy.

71,5 %
**korzystających z systemu pomocy i wsparcia to
osoby długotrwale korzystające z systemu**

Wśród przyczyn korzystania ze świadczeń pomocy społecznej przez mieszkańców Gminy Biłgoraj na pierwszym miejscu w 2013 r. wymienia się:

NAJWAŻNIEJSZE POWODY KORZYSTANIA Z POMOCY SPOŁECZNEJ

Potwierdzeniem trudnej sytuacji ekonomicznej rodzin w 2013 r. na terenie Gminy Biłgoraj jest wzrost o 9,5 % w stosunku do poprzedniego roku liczby rodzin, którym przyznawano zasiłki rodzinne oraz dodatki do zasiłków rodzinnych do 925 rodzin (2012 r. – 845 rodzin). Inne wskaźniki pomocy społecznej w 2013 r. kształtowały się na poziomie:

1. Wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej do liczby mieszkańców) – 8,7%,
2. Wskaźnik długotrwanie korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (liczba osób długotrwanie korzystających ze świadczeń pomocy społecznej do liczby osób ogółem, którym przyznano świadczenie) – 68,0%,
3. Wskaźnik pomocy pieniężnej (liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne do liczby osób ogółem korzystających ze świadczeń pomocy społecznej) – 39,0%.

4. Wskaźnik pomocy niepieniężnej (liczba osób, którym przyznano świadczenie niepieniężne do liczby osób ogółem korzystających ze świadczeń pomocy społecznej) – 64%.

CZĘSTOTLIWOŚĆ WYPŁATY ZASIŁKU OKRESOWEGO

Na tle ogólnych powodów korzystania z systemu pomocy społecznej i wsparcia na obszarze Gminy Biłgoraj **grupy społeczne najbardziej narażone na wykluczenie społeczne to:**

- **Dzieci i młodzież z rodzin dysfunkcyjnych, w tym szczególnie z rodzin wielodzietnych,**
- **Osoby i rodziny długotrwale korzystające ze świadczeń pomocy społecznej,**
- **Osoby długotrwale bezrobotne, w tym: w wieku 18-24 lata oraz powyżej 50 roku życia,**
- **Osoby niepełnosprawne.**

Tabela 3. Świadczenia udzielone w ramach zadań własnych Gminy.

Różne formy pomocy ogółem w poszczególnych latach	Liczba osób którym przyznano decyzją świadczenie	Kwota świadczeń w złotych	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	610	735 479	292	1187
2012	600	815 544	286	1128
2013	609	902 173	301	1148

Opracowanie własne na podstawie sprawozdań GOPS.

Jak wynika z analizy powyższej tabeli liczba rodzin otrzymujących wsparcie z tut Ośrodka Pomocy Społecznej od 3 lat utrzymuje się na takim samym poziomie, wzrasta natomiast kwota przyznawanych środków finansowych. W 2013r wzrosły wydatki w stosunku do 2011 r o kwotę 166 694 zł. Na taki wynik na pewno miał wpływ pogorszenie się sytuacji gospodarczo-ekonomicznej społeczeństwa jak też podwyższenie kryterium dochodowego, zgodnie z art. 8 ustawy o pomocy społecznej. Co bezpośrednio wpłynęło na wyższe kwoty przyznawanych zasiłków.

Kryterium do października 2012r. wynosiło:

- na osobę samotnie gospodarującą – 477 zł.
- na osobę w rodzinie – 350 zł.

Kryterium od 1 października 2012 r. kryterium to wynosi:

- na osobę samotnie gospodarującą – 542 zł.
- na osobę w rodzinie – 456 zł.

Tabela 4. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2011-2013

Wyszczególnienie	2011		2012		2013	
	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach
Rodziny ogółem	292	1187	286	1128	301	1148
Rodziny z dziećmi ogółem	203	1022	187	954	183	929
Z tego o liczbie dzieci						
1	53	218	50	211	48	204
2	75	339	60	273	60	274
3	41	230	45	242	49	266
4	23	149	22	149	12	73
5	8	59	6	41	10	70
6	1	8	2	17	3	30
7 i więcej	2	19	2	21	1	12
Rodziny niepełne ogółem	33	140	31	143	29	125
Rodziny emerytów i rencistów ogółem	44	163	47	177	54	199

Opracowanie własne na podstawie sprawozdań GOPS.

Z pomocy społecznej jak wykazuje powyższa tabela najczęściej rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji to rodziny z dwójką dzieci. Tendencja ta praktycznie utrzymuje się na stałym poziomie. Spada natomiast liczba rodzin korzystających z pomocy w kategorii rodzin niepełnych. Można wnioskować, że spowodowane jest to możliwością ubiegania się o dodatki z tytułu samotnego wychowywania, czy też korzystania z zaliczki alimentacyjnej dla osób samotnie wychowujących dzieci.

Ubóstwo

Ubóstwo jest w ustawie o pomocy społecznej wymieniona w art. 7 pkt 1, nie bez przyczyny. Ubóstwo jest podstawową i najstarszą przyczyną dobroczynności. Przyjętym wyznacznikiem ubóstwa jest dochód, który jest jednym z kryterium przyznawania pomocy społecznej. najczęściej ubóstwo związane jest z innymi okolicznościami bezpośrednio

związanymi z konkretnymi sytuacjami życiowymi. Do najbardziej istotnych zaliczyć tu należy bezrobocie.

Ubóstwo w 2013 roku było najczęściej podstawą udzielenia pomocy dla 245 rodzin. Liczba ta wciąż rośnie. Ta podstawa przyznania pomocy jest najczęstsza.

Ubóstwo w Polsce w decydującym stopniu wynika ze splotu indywidualnych sytuacji życiowych, z których zasadnicze znaczenie mają:

- bezrobocie,
- niepełnosprawność
- alkoholizm w rodzinie,
- wielodzietność,
- czynniki losowe, mała zaradność i aktywność ludzi,
- niskie kwalifikacje,
- przeludnienie mieszkań,
- podeszły wiek i niskie emerytury,
- pozostawanie w grupie ludzi ubogich.

Bezrobocie

Bezrobocie jest jednym z głównym i najważniejszych problemów społecznych. Powoduje ono obniżenie standardu życia, utratę własnej godności, poczucie odrzucenia przez społeczeństwo. Jest bezpośrednią przyczyną następujących zjawisk: alkoholizmu, przemocy itp. Wszystko to zakłóca prawidłowe funkcjonowanie rodziny.

Bezrobocie w gminie Biłgoraj na dzień 31 grudnia 2013 roku wynosiło 645 osób, w tym 325 kobiety (liczba osób bezrobotnych – mieszkańców gminy zarejestrowanych w Urzędzie Pracy w Biłgoraju). Uprawnionych do zasiłku było 75 osób, w tym kobiet 25. Wśród bezrobotnych mieszkańców gminy dużą liczbę stanowiły osoby pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy - 65 osób, w tym długotrwale bezrobotni powyżej 24 miesięcy - 38 osób.

W stosunku do roku 2012 liczby te uległy niewielkiemu spadkowi. Na 31.12.2012r, bezrobotnych ogółem było 649 w tym kobiet 294, uprawnionych do zasiłku było 109 osób, w tym 46 kobiet.

Niewielki spadek liczby bezrobotnych wynika nie tylko z poprawy koniunktury gospodarczej, ale jest też związany z emigracją zarobkową młodych ludzi za granicę. Oficjalny poziom bezrobocia na koniec 2013r. w gminie kształtuje się na poziomie 14,4%. (na koniec 2012 r wynosił 15,4%).

Na koniec roku 2013 r. stopa bezrobocia dla całego kraju wynosiła 13,4%, w województwie lubelskim 14,4%, a dla powiatu biłgorajskiego 9,4%

Niepełnosprawność

Zgodnie z ustawą z 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych niepełnosprawność to trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy.

Według danych spisu powszechnego z 2002 roku w gminie jest ogółem 2.396 osób niepełnosprawnych, w tym 1.359 kobiet i 1.037 mężczyzn. Szacuje się, że liczba osób niepełnosprawnych w powiecie biłgorajskim wynosi ok. 19 000 osób co stanowi 1% społeczeństwa powiatu.

Niepełnosprawni mieszkańcy mają duże problemy ze swobodnym poruszaniem się i załatwianiem niezbędnych potrzeb życiowych, co spowodowane jest istniejącymi barierami architektonicznymi, urbanistycznymi i w komunikowaniu się.

Bardzo ważnym problemem jest umożliwienie dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej – posiadającej specjalne potrzeby edukacyjne – kształcenia na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym, które stanowi ich życiową szansę na usamodzielnienie się.

Najczęstszymi problemami, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne są:

- utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji,
- utrudnienia architektoniczne i komunikacyjne,
- ograniczenie kontaktów towarzyskich,
- pogorszenie sytuacji materialnej,
- zaniedbywanie gospodarstwa domowego,
- bariery psychologiczne.

Dla niepełnosprawnych ważna jest rehabilitacja, która pozwala na możliwość kontynuowania pracy zawodowej jak również zmniejsza problemy

i trudności społeczne wynikające z konieczności udzielania świadczeń dla osób niepełnosprawnych. Rehabilitacja jest procesem, którego celem jest umożliwienie osobom niepełnosprawnym osiągnięcia i utrzymania optymalnego poziomu funkcjonowania fizycznego, intelektualnego, psychicznego i społecznego poprzez udostępnienie urządzeń umożliwiających im niezależność.

Rehabilitacja tych osób powinna być działaniem kompleksowym z włączeniem środowiska lokalnego oraz rozwiązań architektonicznych. W związku z tym w działania rehabilitacyjne i pomoc powinien być włączony Powiatowy Urząd Pracy w Biłgoraju współpracujący z Urzędem Gminy. Poprzez to osoby niepełnosprawne mają możliwość podjęcia pracy w zakładach chronionych jak również dostęp do szkoleń i kursów.

Rodzina, w skład której wchodzi osoba niepełnosprawna stoi przed problemami życiowymi odnoszącymi się zarówno do materialnej sfery jej życia jak i konieczności sprawowania opieki, niejednokrotnie do świadczenia usług pielęgnacyjnych, pomocy w wykonywaniu codziennych czynności oraz zapewnienia w warunkach domowych rehabilitacji osobie niepełnosprawnej. Działania podejmowane na rzecz rodzin, w których żyją osoby niepełnosprawne powinny być zróżnicowane. Inaczej bowiem kształtują się potrzeby samotnych osób niepełnosprawnych tworzących jednoosobowe gospodarstwa domowe, a inaczej potrzeby rodzin wieloosobowych opiekujących się niepełnosprawnym członkiem rodziny. Odmiennych form wsparcia i pomocy oczekują rodzice wychowujący dzieci niepełnosprawne, odmiennych zaś niepełnosprawni rodzice wychowujący dzieci zdrowe.

Zły stan zdrowia jest jedną z najczęstszych przyczyn przyznawania pomocy.

Z powodu niepełnosprawności z pomocy GOPS skorzystały 104 rodziny liczące 355 osób (dane GOPS za 2013 rok).

Formułując kierunki polityki społecznej trzeba pamiętać o prowadzeniu szeroko zakrojonych działań mających przeciwdziałać społecznemu wykluczeniu osób niepełnosprawnych (np. likwidacja barier architektonicznych, profilaktyka społeczna) oraz prowadzących do zwiększenia ich aktywności zawodowej i społecznej. Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym związane jest z podjęciem i realizacją działań adresowanych do tej grupy ludzi jak też do środowisk lokalnych poprzez prowadzenie akcji i programów edukacyjnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych, zapobiegających niepełnosprawności, propagowanie osiągnięć osób niepełnosprawnych

jak i skierowanie podmiotów uczestniczących w tworzeniu warunków dla prawidłowego funkcjonowania niepełnosprawnych środowisk.

W ramach zadań realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej na rzecz osób niepełnosprawnych organizowane są usługi w miejscu zamieszkania osób tego wymagających. Zarówno w 2013 jak i rok wcześniej zorganizowano 2 takie usługi. Tak niski poziom tego wsparcia spowodowany jest faktem przyznania specjalnych zasiłków dla opiekunów osób niepełnosprawnych

Obecnie obserwujemy pogłębiającą się tendencję starzenia się społeczeństwa. Dotyczy to również naszego kraju. Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym oraz jej procentowy udział w całości populacji naszego państwa wciąż rośnie. Rodzi to nowe problemy: ludzie starsi znajdują się często w trudnej sytuacji materialnej, łączy się to dodatkowo z problemami zdrowotnymi oraz brakiem ofert spędzania czasu wolnego dla ludzi starszych i samotnych.

Starzenie się człowieka prowadzi do zmiany jego sytuacji społecznej. Zaprzestając pracować zawodowo, traci wpływ na wiele spraw, dotychczasową pozycję w środowisku. Typowe trudności wieku starczego to: poczucie osamotnienia, pogarszanie się stanu zdrowia, niewystarczające emerytury i renty, złe warunki materialne i mieszkaniowe, niezaspokojenie podstawowych potrzeb. Potrzeby osób starszych to między innymi: opieka, towarzystwo, potrzeby finansowe, zagospodarowanie czasu wolnego. W przypadku osób długotrwale chorych niezbędna jest pomoc pielęgniarki, opieki społecznej i ciągłego kontaktu z ośrodkiem zdrowia. Osoby te nie tyle wymagają wsparcia finansowego, ile szeroko pojętej opieki: medycznej, pielęgniarskiej, społecznej oraz pomocy w załatwianiu podstawowych spraw bytowych. Formą wsparcia dla tych osób są usługi opiekuńcze, medyczne i specjalistyczne w domu podopiecznego oraz pomoc w załatwianiu codziennych spraw życiowych.

II. 3. Analiza SWOT.

Analiza SWOT dla obszaru strategicznego **Rodzina, Dzieci i Młodzież**

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">• chęć integracji• chęć rozwoju• wdrażanie zainteresowania działaniami społecznymi• młodzież jest pełna pomysłów i ambicji• więzi rodzinne• transport• nowoczesne technologie• jasna hierarchia ról rodzinnych• poczucie bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none">• rozproszenie młodzieży• problemy z używkami• brak zagospodarowania czasu wolnego• brak miejsc spotkań• mało możliwości samodzielnego wykazania się• niewystarczająca znajomość języków• ograniczony dostęp do najnowszych technologii• mało zajęć sportowych, edukacyjnych, kulturalnych• brak wsparcia młodzieży w ich działaniach• brak pracy• wzrost liczby uzależnień• brak odpowiednich wzorców• wyjazdy zarobkowe• słabe zabezpieczenie opieki nad dziećmi• mała świadomość o braku zasad i konsekwencji w postępowaniu rodziców• niewystarczające nawyki spędzania wspólnie wolnego czasu• niewystarczające usługi opiekuńcze

SZANSE

- konkursy szkolne
- miejsce spotkań młodzieży po szkole
- wymiany międzyszkolne
- zawieranie nowych znajomości
- aktywizacja młodzieży
- organizacja imprez, kursów tanecznych, zajęć sportowych
- korzystanie z istniejących miejsc kultury
- odkrywanie nowych talentów w sobie
- poszerzanie zainteresowań
- większa motywacja do działania na rzecz samych siebie
- wymiany międzynarodowe
- organizacja działań w czasie wakacji i ferii zimowych np. festyny, wypoczynek, zawody
- utworzenie miejsc pracy
- uświadomienie społeczności o zagrożeniach wynikających z uzależnień
- zwiększenie liczby placówek wsparcia dziennego
- większy dostęp do poradni rodzinnych
- festyny rodzinne
- utworzenie miejsc dla spotkań rodzinnych
- wolontariat

ZAGROŻENIA

- konieczność dojazdów
- brak funduszy na kontynuację edukacji
- duża ilość prac domowych (brak czasu)
- niechęć do działania
- wyjazdy zarobkowania rodziców
- emigracja zarobkowa
- osłabienie więzi rodzinnych
- izolacja rodziny
- zanik więzi rodzinnych , sąsiedzkich
- zanik szacunku dla starszych

<ul style="list-style-type: none"> • pomoc sąsiedzka • zwiększenie liczby boisk, siłowni 	
--	--

Opracowanie własne na podstawie materiałów warsztatowych.

Analiza SWOT dla obszaru strategicznego **wzmocnienie możliwości edukacyjnej**

<p>SILNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> • mało liczne klasy • wszechstronne wykształcenie kadry pedagogicznej • niewielkie zagrożenia cywilizacyjne • szeroka sieć placówek szkolnych • dobre wyposażenie szkół • możliwość korzystania z bibliotek • dostępne obiekty sportowe • dostęp do lokalnych instytucji kultury (gmina i miasto) 	<p>SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> • klasy łączone • szkoła nie działa w czasie wakacji • mała ilość funduszy na zajęcia pozalekcyjne • niska świadomość rodzin związana z wykształceniem • niska świadomość kultury rodziców • brak kadry pedagogiczno – psychologiczno - logopedycznej • słabo rozwinięte doradztwo zawodowe
<p>SZANSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • projekty unijne • zajęcia pozalekcyjne • dostęp do nowych technologii • organizowane wyjazdy, wycieczki • funkcjonujące świetlice • włączenie rodziców do prac i projektów • spotkania uczniów z różnych szkół 	<p>ZAGROŻENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • zetknięcie z patologią tzn. papierosy, używki • likwidacja małych szkół • obniżenie poziomu nauczania

Opracowanie własne na podstawie materiałów warsztatowych.

Analiza SWOT dla obszaru strategicznego **Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu**

<p>SILNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> • instytucje pracujące w sferze pomocy osób niepełnosprawnych oraz zatrudniona w nich kadra • dobra współpraca z policją • występowanie/zauważanie przejawów wrażliwości społecznej • działania instytucji szczebla powiatowego PUP, PCPR • działania pomocowe organizacji charytatywnych Caritas, PCK • pomoc parafii dla osób potrzebujących 	<p>SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> • trudny dostęp do pomocy psychologa, pedagoga, doradcy zawodowego • brak placówki prowadzącej terapię rodzinną oraz Ośrodka Wsparcia Rodzin • brak placówki rozwiązującej problemy osób związanych z uzależnieniem od narkotyków • utrudniony dostęp społeczeństwa do WTZ • brak występowania Zakładów Aktywizacji Zawodowej • zły przepływ informacji między instytucjami, pracującymi na rzecz osób niepełnosprawnych • utrudniony dostęp do rehabilitacji inwalidów • utrudniony dostęp do obiektów (bariery architektoniczne) • brak zorganizowanego współdziałania instytucji pomocowych i wymiany doświadczeń
<p>SZANSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • utworzenie na terenie gminy WTZ • utworzenie ZAZ • utworzenie na terenie gminy podmiotów ekonomii społecznej • system szkoleń dla kadry pomocniczej 	<p>ZAGROŻENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • pogłębianie się funkcjonujących stereotypów w społeczeństwie • degradacja stanu zdrowia społeczeństwa • pogłębianie się patologii społecznej, zwiększenie przestępczości

<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystanie doświadczeń już działających stowarzyszeń • utworzenie centrum wsparcia rodziny • utworzenie centrum informacji 	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie się wydatków na pomoc społeczną
---	--

Opracowanie własne na podstawie materiałów warsztatowych.

Analiza SWOT dla obszaru problemowego **Organizacje pozarządowe i ekonomia społeczna**

<p>SILNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pozytywne nastawienie jst do ngo • Wzajemne zaufanie jst-ngo • Wspieranie przez jst nowych organizacji • Środki w budżecie dla ngo • Posiadanie liderów lokalnych • Ogłaszanie konkursów • Stała gminna impreza promująca miejscowość i organizację • Dobre przykłady, nowe ngo mogą uczyć się od starszych ngo • Zachęcanie do tworzenia nowych organizacji • Roczny program współpracy jst z ngo 	<p>SŁABE STRONY:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak czasu liderów dla pełnego zaangażowania się w działalność • Brak planowania działań na rok/kilka lat, długofalowych przez ngo • Ograniczone środki dla ngo • Brak współpracy pomiędzy ngo • Działanie ngo w pojedynkę • Brak czasu pracownika jst dla pełnego wsparcia organizacji
--	--

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Szukanie nowych/innych niż jst źródeł finansowania • Współpraca między ngo, np. w zakresie księgowości • Rozwijanie regrantingu jako dodatkowej szansy na finansowanie działań ngo • Utworzenie reprezentacji ngo, np. Zespół, Rada, Forum • Uczestniczenie w lokalnym planowaniu np. strategii gminy, LGD • Wykorzystywanie nowych technologii np. do kontaktów, informacji, promocji • Posiadanie osoby w gminie, zajmującej się wyłącznie pomocą i współpracą z ngo • Planowane małe granty w ramach LGD • Możliwości otrzymania wsparcia przy tworzeniu podmiotów ekonomii społecznej (np. Programy Operacyjne, Fundusz Pracy) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie się do jednego źródła finansowania działań (jst) • „Wypalanie się” zawodowe z entuzjazmu i zaangażowania liderów lokalnych (jst/ngo) • Brak innowacyjnych pomysłów • Zamykanie się organizacji (na nowych ludzi) • Nie wypracowanie Planów, brak planowania działań ngo • Coraz więcej organizacji do raczej stałego budżetu jst dla ngo • Nie wykorzystanie możliwości współpracy ponadlokalnej (powiat, region, kraj)

Opracowanie własne na podstawie materiałów warsztatowych.

Pożądanym kierunkiem rozwoju gminy powinno być doprowadzenie do większej integracji społecznej w gminie oraz poprawy jakości kapitału ludzkiego. Lepsza jakość kapitału ludzkiego i społecznego wpłynie korzystnie na ogólną atrakcyjność gminy oraz wywoła dodatkowe mechanizmy rozwojowe. Środkiem do osiągnięcia tego celu powinny być nie tylko inwestycje w rozwój infrastruktury społecznej, ale również – a może przede wszystkim - działania nakierowane na podnoszenie poziomu wykształcenia mieszkańców

oraz mobilizowanie ich do większej aktywności społecznej, przy jednoczesnym ograniczaniu negatywnych zjawisk ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Należy oczekiwać, iż pozytywne zmiany, jakie zajdą w wyniku realizacji szeregu działań nakierowanych na rozwój gospodarki i zasobów ludzkich, przyczynią się w dłuższej perspektywie czasu do poprawy jakości życia mieszkańców, co jest celem nadrzędnym niniejszej strategii.

Zakłada się, że w wyniku wdrożenia działań zaproponowanych w niniejszej strategii nastąpi zauważalna poprawa w zdiagnozowanych obszarach problemowych w gminie.

Wizja rozwoju społecznego gminy wskazuje na cel nadrzędny, do którego należy dążyć realizując poszczególne elementy strategii. Zwykle wizja formułowana jest w sposób ogólny i adresowana jest do ogółu osób zamieszkujących daną gminę. W niniejszym dokumencie przyjęto następujące sformułowanie wizji rozwoju społecznego dla gminy Biłgoraj:

**WIZJA ROZWOJU SPOŁECZNEGO
GMINY BIŁGORAJ**

Jako mieszkańcy Gminy Biłgoraj dążymy do społeczeństwa zintegrowanego i jednocześnie wolnego od problemów wykluczenia społecznego i ubóstwa.

Chcemy być społecznością nowoczesną, solidarnie wrażliwą i potrafiącą zaspokoić podstawowe potrzeby mieszkańców, czerpiącą jednocześnie wzorce do działania z bogactwa tradycji i historii Ziemi Biłgorajskiej. Pragniemy poczucia bezpieczeństwa socjalnego dla wszystkich, a także zwiększenia dostępności do zasobów i usług w sferze ekonomicznej oraz w sferze społecznej pozwalającej mieszkańcom Gminy Biłgoraj pełnić role społeczne, rodzinne i obywatelskie.

III. CELE GŁÓWNE I CELE OPERACYJNE STRATEGII

W pracach nad strategią założono, że powinna ona określać zadania dla gminy Biłgoraj w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych, określająca potrzeby mieszkańców gminy, winna być tworzona metodą planowania partnerskiego z udziałem różnych instytucji działających na terenie gminy, co doprowadzi do porozumienia i współdziałania w rozwiązywaniu trudnych problemów społecznych.

Dążąc do realizacji wizji gminy ustalić należy przede wszystkim cele główne (strategiczne) oraz w następnej kolejności cele operacyjne (szczegółowe). Warunkiem osiągnięcia strategicznych celów w zakresie polityki społecznej jest aktywizacja wspólnoty, doskonalenie pracy socjalnej, współpraca poszczególnych instytucji oraz dostęp do odpowiednio zorganizowanej infrastruktury, aby udzielana pomoc docierała do najbardziej potrzebujących mieszkańców gminy, odpowiadała ich zapotrzebowaniom i oczekiwaniom.

Analiza szans i zagrożeń nakłada obowiązek sprecyzowania celów strategicznych. Cele te muszą również być zbieżne ze Strategią Rozwoju Gminy i innymi programami opracowanymi i wdrożonymi do realizacji.

Cele główne określono dla czterech obszarów:

1. Rodzina, dzieci i młodzież.
2. Wzmocnienie możliwości edukacyjnej.
3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.
4. Organizacje pozarządowe i ekonomia społeczna.

III. 1. Obszar strategiczny: Rodzina, dzieci i młodzież.

Cel główny nr 1 Wzmocnienie podstawowych funkcji rodziny

Realizacja celu umożliwi poprawę sytuacji funkcjonowania rodziny, jej wzajemne zrozumienie a także wpłynie na poszerzenie wiedzy na temat uzależnień, poprawę jakości życia rodzin, oraz zwiększy możliwości rozwoju zainteresowań wśród młodzieży. Przyczyni się również do zwiększenia integracji międzypokoleniowej

Nr	Zadania	Harmonogram realizacji	Podmiot/y wdrażające	Wskaźniki
Cel szczegółowy nr 1.1: Efektywny system wspierania rodziny i dziecka.				
1.1.1	Podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców poprzez udział w szkoleniach, spotkaniach, prelekcjach itp.	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego szkoły	liczba zorganizowanych spotkań - 20
1.1.2	Zwiększenie dostępności do porad psychologicznych.	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	liczba zatrudnionych psychologów - 1
1.1.3	Utworzenie mieszkań socjalnych	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	Liczba utworzonych mieszkań - 2

Cel szczegółowy nr 1.2: Wzmacnianie środowiskowych form aktywizacji społecznej dzieci i młodzieży (profilaktyka wykluczenia społecznego).				
1.2.1	Zapewnienie zajęć pozalekcyjnych.	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	liczba zajęć pozalekcyjnych - 10
1.2.2	Zapewnienie wypoczynku letniego i zimowego dzieciom i młodzieży.	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	liczba dzieci uczestniczących w wypoczynku - 50
1.2.3	Utworzenie nowych placówek opiekuńczo-wychowawczych typu wsparcia dziennego oraz wzbogacenie zajęć w placówkach istniejących.	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	liczba utworzonych placówek - 1 liczba zorganizowanych zajęć dodatkowych - 3
Cel szczegółowy nr 1.3: Zmniejszenie skali występowania zjawiska przemocy w rodzinie.				
1.3.1	Przeciwdziałanie występowaniu zjawiska przemocy w rodzinie.	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	liczba działań podjętych przez - 5
Cel szczegółowy nr 1.4: Skuteczna profilaktyka i zminimalizowanie negatywnych skutków uzależnień.				
1.4.1	Wspieranie działań na rzecz kształtowania postaw i umiejętności społecznych ważnych dla zdrowia i trzeźwości.	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	liczba działań podjętych przez GKRPA - 5

1.4.2	Zwiększenie skuteczności i dostępności specjalistycznego wsparcia dla rodzin borykających się z problemem uzależnienia.	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	liczba zatrudnionych specjalistów - 1
-------	---	-----------	--	---------------------------------------

Cel główny nr 2

Stworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży.

Realizacja celu umożliwi zwiększenie aspiracji edukacyjnych i zawodowych wśród dzieci i młodzieży, m.in. poprzez zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych a także przyczyni się do zmniejszenia liczby uczniów mających problemy z nauką. Ponadto wpłynie na podniesienie poziomu wiedzy na temat kultury swojej miejscowości i okolic oraz innych regionów, zwiększenie integracji wśród dzieci i młodzieży oraz poczucie solidarności ze środowiskiem lokalnym, podniesienie sprawności fizycznej, a także na zmniejszenie się ilości zachowań patologicznych wśród dzieci i młodzieży.

Nr	Zadania	Harmonogram realizacji	Podmiot/y wdrażające	Wskaźniki
Cel szczegółowy nr 2.1 Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.				
2.2.1	Tworzenie kółek zainteresowań: edukacyjnych, sportowych, kulturalnych i artystycznych.	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość utworzonych kółek zainteresowań - 3

2.1.2	Organizowanie imprez kulturalnych, sportowych i turystycznych (np. festyny, dyskoteki, zawody sportowe zabawy, projekcje filmów).	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość zorganizowanych imprez - 5
2.1.3	Wyposażenie istniejących miejsc/ sal spotkań młodzieży w komputery i Internet.	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość zakupionego sprzętu i przyłączy internetowych - 4
2.1.4	Organizacja wycieczek dzieci i młodzieży w czasie ferii i wakacji (np. kolonie, zielona szkoła, biała szkoła, biwaki, rajdy, obozy).	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość dzieci objętych daną formą wycieczki - 50
2.1.5	Zorganizowanie spotkań młodzieży w celu stworzenia i realizacji wspólnych projektów (np. film, koncert, ścieżka rowerowa, festyn, turniej)	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość zorganizowanych spotkań - 10
Cel szczegółowy nr 2.2 Promocja wzorców spędzania wolnego czasu.				
2.2.1	Organizacja festynów i pikników rodzinnych.	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość zorganizowanych imprez - 5
2.2.2	Przekazywanie tradycji poprzez wspólne przygotowywanie spektakli teatralnych, potraw regionalnych itp.	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość zorganizowanych spotkań - 5
Cel szczegółowy nr 2.3 Zwiększenie świadomości o uzależnieniach.				
2.3.1	Podniesienie świadomości wśród społeczeństwa w zakresie bezpieczeństwa i skutków spożycia	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego,	ilość przeprowadzonych spotkań - 5

	alkoholu oraz innych uzależnień.		Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, szkoły	
--	----------------------------------	--	---	--

III. 2. Obszar strategiczny: Wzmacnianie możliwości edukacyjnej.

Cel główny nr 1
Wyrównanie szans edukacyjnych.

Realizacja celu przyczyni się do zwiększenia zainteresowania nauką i dalszym kształceniem wśród dzieci i młodzieży a także przyczyni się do podnoszenia kwalifikacji przez osoby dorosłe.

Nr	Zadania	Harmonogram realizacji	Podmiot/y wdrażające	Wskaźniki
Cel szczegółowy nr 1.1 Podniesienie poziomu kształcenia wśród dzieci i młodzieży.				
1.1.1	Doposażenie pracowni dydaktycznych.	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość doposażonych pracowni dydaktycznych - 2
1.1.2	Organizowanie różnorodnych zajęć pozalekcyjnych.	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych - 4
1.1.3	Wzbogacenie gminnej infrastruktury do zajęć rekreacyjno – sportowych tj. boisk sportowych i placów zabaw.	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość utworzonych i doposażonych obiektów rekreacyjno-sportowych - 2

Nr	Zadania	Harmonogram realizacji	Podmiot/y wdrażające	Wskaźniki
Cel szczegółowy nr 1.2 Wspieranie kształcenia ustawicznego.				
1.2.1	Podnoszenie kwalifikacji przez pracowników jst poprzez udział w kursach, szkoleniach, konferencjach	2014-2020	jednostki samorządu terytorialnego	Liczba osób objętych różnymi formami kształcenia – 10
1.2.2	Wspieranie rozwoju kompetencji liderów poprzez udział w projektach, szkoleniach, doradztwie, konferencjach i seminariach	2014-2020	ngo	Liczba osób objętych różnymi formami kształcenia – 10
1.2.3	Zdobywanie kwalifikacji zawodowych przez osoby bezrobotne, poszukujące pracy i zagrożone wykluczeniem	2014-2020	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, PUP	Liczba osób objętych różnymi formami kształcenia – 20

III. 3. Obszar strategiczny: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Cel główny nr 1

Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Realizacja powyższego celu przyczyni się do zwiększenia poziomu wiedzy zawodowej i motywacji do poszukiwania pracy u osób bezrobotnych oraz zwiększenia poczucia ich własnej wartości. Ponadto wpłynie na zmniejszenie zjawiska uzależnień wśród dzieci i młodzieży, a także przyczyni się do zwiększenia motywacji do walki z nałogami i poziomu wiedzy na temat uzależnień. Podniesie się poziom tolerancji wśród społeczeństwa dla osób niepełnosprawnych, zwiększenia poczucia ich własnej godności oraz do zwiększenia poziomu integracji społecznej.

Nr	Zadania	Harmonogram realizacji	Podmiot/y wdrażające	Wskaźniki
Cel szczegółowy nr 1.1 Przeciwdziałanie izolacji seniorów.				
1.1.1	Utworzenie punktów spotkań dla seniorów.		organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość utworzonych punktów spotkań - 2
1.1.2	Integracja osób starszych ze środowiskiem lokalnym, m.in. poprzez spotkania z młodzieżą, przekazywanie tradycji, wspólne śpiewanie, wspólny opłatek, majówki.	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość zorganizowanych spotkań - 5
1.1.3	Utworzenie klubu seniora.	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość utworzonych klubów - 1
1.1.4	Zorganizowanie systemu wsparcia środowiskowego dla seniorów	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość zorganizowanych usług opiekuńczych - 2

Cel szczegółowy nr 1.2 Rozwijanie systemu wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych i ich rodzin.				
1.2.1	Organizowanie imprez integracyjnych.	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość zorganizowanych imprez - 1
1.2.2	Utworzenie dziennych ośrodków pobytu dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość utworzonych ośrodków - 1
1.2.3	Zorganizowanie systemu wsparcia środowiskowego dla osób niepełnosprawnych.	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość zorganizowanych usług opiekuńczych - 2
1.2.4	Utworzenie mieszkań chronionych	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	Liczba mieszkań chronionych - 1
Cel szczegółowy nr 1.3 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości (osób poszukujących pracy).				
1.3.1	Zorganizowanie kursów i szkoleń.	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	Ilość zorganizowanych kursów i szkoleń - 4
1.3.2	Zorganizowanie spotkań na temat możliwości dofinansowania na rozpoczęcie działalności gospodarczej.	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego PUP	ilość zorganizowanych spotkań - 2
1.3.3	Utworzenie Klubu Integracji Społecznej.	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość utworzonych klubów - 1

Cel szczegółowy nr 1.4 Przeciwdziałanie wzrostowi zjawiska uzależnień.				
1.4.1	Rozwój poradnictwa specjalistycznego tj. psychologicznego i prawniczego.	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość udzielonych porad - 150
1.4.2	Utworzenie grup samopomocy.	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	ilość utworzonych grup - 1

IV. Obszar strategiczny: Organizacje pozarządowe i ekonomia społeczna.

Cel główny nr 1 Wzrost integracji społeczności lokalnej	
--	--

Realizacja tego celu wpłynie na zwiększenie integracji społeczności lokalnej oraz na atrakcyjność regionu. Ponadto przyczyni się do zwiększenia aktywności organizacji pozarządowych oraz poszerzenie wiedzy na temat ich funkcjonowania.

Nr	Zadania	Harmonogram realizacji	Podmiot/y wdrażające	Wskaźniki
Cel szczegółowy nr 1.1 Aktywizacja mieszkańców gminy w działaniach na rzecz społeczności lokalnej.				
1.1.1	Organizacja imprez środowiskowych o charakterze turystycznym, kulturalnym i sportowym. (np. festyny rodzinne, rajdy, turnieje, zawody).	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość zorganizowanych imprez - 5

Cel szczegółowy nr 1.2				
Wsparcie rozwoju organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej.				
1.2.1	Utworzenie podmiotów ekonomii społecznej np. KIS, CIS, spółdzielnie socjalne, przedsiębiorstwa społeczne).	2014-2020	organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	ilość utworzonych podmiotów - 1

IV. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII

1. System aktualizacji *Strategii*.

Strategia wymaga aktualizacji ze względu na zmiany zachodzące zarówno wewnątrz gminy, jak i w jej otoczeniu. Najczęstszymi modyfikacjom podlegać będą zapisy w części operacyjnej *Strategii*. Najlepszą metodą na wprowadzenie zmian w dokumencie *Strategii* jest jej weryfikacja w społecznym procesie, poprzez spotkania warsztatowe. Weryfikacja w uspołecznionym procesie służyć będzie ocenie realizacji oraz uaktualnieniu zapisów *Strategii*. W czasie weryfikacji mogą powstać zupełnie nowe cele szczegółowe i projekty dotyczące tych aspektów życia w Gminie, których w czasie tworzenia *Strategii* można było przewidzieć.

Pamiętać należy jednak o konsekwentnym dążeniu do poprawy jakości życia mieszkańców zawartych w wizji, misji, celu nadrzędnym oraz w celach głównych, te bowiem elementy *Strategii* zmianom i modyfikacjom nie powinny być poddawane.

2. Monitoring *Strategii*.

Spotkanie monitorujące realizację *Strategii* odbywać się będzie raz w roku. W ramach monitoringu dokonuje się przeglądu celów i zadań strategicznych oraz osiągnięcia zaplanowanych rezultatów, a także postępów i trudności w realizacji *Strategii*.

5. System oceny i aktualizacji *Strategii*.

Rada Gminy w Biłgoraju otrzymuje sprawozdanie z wykonania *Strategii* za dany rok do końca pierwszego kwartału roku następnego.

V. SPIS TABEL

Tabl. 1. <i>Liczba ludności gminy Biłgoraj w latach 2011-2013</i>	str.11
Tabl. 2. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Biłgoraj w 2013 r.	str. 12
Tabela 3. Świadczenia udzielone w ramach zadań własnych Gminy.	str. 23
Tabela 4. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2011-2013	str. 24